

Introducció a la identificació dels limícoles

s'Albufera de Mallorca, 14 d'octubre de 2006.

Els limícoles formen part de la família dels Charadriiformes, junt amb les gavines i fumarells. Són aus adaptades a les zones humides, en concret a les voreres i a les zones d'aigües poc profundes. La mida petita o mitjancera, les cames llargues, el bec llarg i sovint corbat són les característiques pròpies més destacades d'aquest grup. La posta consta de 3 o 4 ous dins una petita gratada en terra o sobre una poc elaborada plataforma de material sec, i els pollets poden córrer i alimentar-se sols als pocs minuts de néixer, cosa realment admirable.

La gran diversitat d'espècies amb mínimes diferències entre elles fa que siguin un dels grups més difícils per als ornitòlegs. Però precisament aquesta és circumstància, la dificultat d'una correcta identificació, la que apassiona a molts dels aficionats a l'estudi de les aus. Aquest, dèiem, és un dels grups més complicats per la gran quantitat d'espècies amb mides, colors, estructures i sons diferents... juntament amb semblances quasi exactes. Els limícoles és un grup difícil, frustrant i apassionant al mateix temps... desanimador i engrescador, però mai decebedor. Visitar una albufera o un salobrar, en qualsevol temporada però sobretot a la primavera, és un repte o d'un maldecap. Precisament, però, la superació de les dificultats és el que ens mou.

Començarem amb unes aus terroses amb la panxa blanca, petites i molt rodonetes: els **picaplatges** que, amb tres espècies que ens visiten i dues que crien a les Balears, són fàcils d'observar a quasi qualsevol zona humida i a algunes platges grans.

El **picaplatges gros** *Charadrius hiaticula*, l'únic que no cria a les Balears, sols el podem veure en migració. És el més arrodonit de tots i el que té la mida més grossa. Té el bec curt i gruixut, de color carabassa amb la punta negra. Els altres dos, els **picaplatges menut** *Charadrius dubius* i el **picaplatges camanegre** *Charadrius alexandrinus* són més petits, més allargats i tenen el bec prim i negre. Aquest darrer, tal com el seu nom indica té les cames ben negres, mentre que el picaplatges menut les té grogues i el picaplatges gros les té de color taronja vistós.

A la cara i al cap hi ha un detall important: el picaplatges menut és l'únic que té un anell ocular groc molt visible. El picaplatges camanegre no té el collar negre tancat, mentre que els altres dos sí, amb un bon baverall negre (més ample als mascles i estret a les femelles). El picaplatges camanegre mascle té el capell rogenc. La femella és terrosa pàl·lida sense gens de collar negre. El picaplatges menut té una franja blanca estreta per damunt la màscara negra del front, mentre que aquesta és inexistent al picaplatges gros, molt més fosc de coloració general.

Un altre detall dels adults és que al vol el picaplatges menut no presenta franges alars blanques, mentre que els altres dos sí.

Als exemplars joves les diferències bàsiques són: un anell ocular visible al picaplatges menut, sense la cella blanca i les cames són groguenques; el picaplatges camanegre té les cames negres i la cella blanca mentre que el picaplatges gros té les cames més gruixudes, de color groc taronjós, la coloració general és més fosca i la cella blanca és molt destacada, amb el bec gruixut i negre.

Els sons també són diferents: El picaplatges gros emet un sonor "Tuuip". Els altres dos tenen una sèrie de crits llargs i sorollosos, difícils de transcriure, però el picaplatges menut repeteix sovint aquestes frases: "Pip-pi-rruuuuiipi" i "Pip-pi-ruípu" mentre que el picaplatges camanegre repeteix sovint unes veus com "rui-riu-riu" i "riu-pi-pipipipi"

Per acabar, el picaplatges camanegre és sedentari i augmenta la població amb exemplars europeus hivernants, mentre que el picaplatges menut és estival nidificant, amb escassa presència a l'hivern.

Més grossos, de la mida d'un colom amb el posat aixecat i el cap molt rodó, hi ha dues espècies de **fuells**. En plomatge de primavera, les característiques de color més destacades són les parts superiors grises i les inferiors negres. Ambdós són hivernants, encara que el **fuell gris** *Pluvialis squatarola* és més escàs i s'observa preferentment a les zones humides. L'altre, el **fuell** *Pluvialis apricaria* és relativament abundant i acompanya sovint a les **juies** *Vanellus vanellus* als conreus d'interior.

Malgrat siguin de mida semblant, el fuell gris és lleugerament més gros, amb el cap rabassut i el bec més gruixut (detall molt important).

Amb el plomatge nupcial, les diferències de coloració s'han de cercar al cap: ben blanc amb una mica de capell gris, al fuell gris, i fosc amb una línia blanca vorejant el negre de la cara i el coll al fuell. Aquesta línia blanca li davalla pels costats i es junta al cul, cosa que no passa al fuell gris, que té els costats ben negres. L'esquena és prou diferent a les dues espècies: molt favadada de blanc i negre al fuell gris i daurada amb faves negres al fuell.

Al vol hi ha unes diferències molt notables: el fuell és daurat per damunt, amb una dèbil línia alar blanca i les aixelles ben blanques. El fuell gris és de coloració gris general amb una línia alar molt clara i visible que arriba fins a les darreres secundàries, té el carpó blanc i les aixelles ben negres.

El plomatge d'hivern és molt menys cridaner, essent el color rogenc terrós general del fuell el més diferenciable. El fuell gris té una marcada cella blanca i una taca del mateix color, ben visible, vora la base del bec. Detalls, aquests, molt dèbils i poc visibles a l'altra espècie. Els joves semblen molt als adults en plomatge hivernal, però tenen l'espatlla de color més terrós amb les "escates" de les

cobertores molt grosses i marcades, en forma de v. El jove del fuell sempre té el pit i el cap de color daurat, mentre que el del fuell gris és, evidentment, de color gris.

El crits són forts i molt líquids, però subtilment diferents: els del fuell solen tenir dues o tres síl·labes “pu-píiu” o “plí-plu-íf”, mentre que el del fuell gris és un monosil·làbic i llarg “pliiuíf”.

Els fuells, en plomatge d'hivern, poden assemblar-se una mica a unes altres dues limícoles: el **batallaire** *Philomachus pugnax* i al **corriol gros** *Calidris canutus*. El batallaire és més esvelt, amb el coll i les cames més llargues. El bec és també més llarg i una mica corbat cap avall. La coloració és terrosa amb unes "escates" negres i grosses molt característiques a l'esquena i als costats, (el fuell és més gris-daurat amb unes taques molt petites negres). Tenen, a més, una línia ocular fosca que és inexistent als fuells.

El batallaire en vol mostra el carpó xapat amb dues àrees blanques a cada costat, (el carpó del fuell és rogenc). És un visitant regular i comú durant les migracions i, pot ser també, un escàs hivernant. El corriol gros, un migrant molt escàs i que solament es veu a zones humides, és estructuralment més semblant als fuells, de forma més arrodonida i amb el coll i cames curtes, però és de mida més petita i el bec, també recte, és més llarg i prim. La coloració (a l'hivern) és d'un gris clar uniforme a les parts superiors, sense les pigues negres del fuell gris, amb el carpó pigallat (ben blanc en aquest) i l'aixella ben blanca.

Més petits, de la mida dels picaplatges, hi ha un parell de corriols que ens visiten de manera regular i que tenen unes subtils diferències amb el plomatge de muda i d'hivern.

El més petit d'ells és el **corriol de Temminck** *Calidris Temminckii*, un petit i escàs limícola de color gris cendra que s'assembla moltíssim al **corriol menut** *Calidris minuta*, molt comú durant les migracions i hivernant escàs. La semblança és quasi total al plomatge d'hivern, però el bec del corriol menut és una mica més gruixut i relativament més curt que el del corriol de Temminck; a més, aquest darrer té, quan està posat, la cua una mica més curta que les ales, que la sobrepassen. La coloració de les cames és diferent: el corriol menut les té negres mentre que les de l'altre són més clares, de color verd-groguenc; el coll i pit del corriol de Temminck és molt fosc en tots els

plomatges, amb una separació molt clara amb la panxa, ben blanca. Detall, aquest, que és molt visible quan les dues espècies estan plegades.

Amb el plomatge de cria, el corriol menut té un color rogenc amb escates negres arreu del cos, amb una línia prima molt clara en forma de V a l'esquena. El corriol de Temminck és de color gris cendra amb taques petites negres, escampades irregularment a la part superior de les ales. La veu també és diferent, destacant el crit sonor "tírrr" de corriol de Temminck sobre el "tit... tit tit" suau del corriol menut.

Un poc més grossos, el **corriol tres-dits** *Calidris alba*, el **corriol becllarg** *Calidris ferruginea* i el **corriol variant** *Calidris alpina* poden ser observats al mateix temps. El més gros és el corriol becllarg, amb un posat més vertical, el coll estirat i les cames relativament més llargues. Té, a més, el bec molt llarg, decorbat i prim a la punta. Els altres dos són de cos més arrodonit, amb el bec gruixut i llarg al corriol variant (menys, però, que el del corriol bec-llag) i curt i recte al c. tres-dits.

En plomatge d'hivern, el corriol tres-dits és de coloració molt blanquinosa amb una taca molt observable, de color negre, a la part de davant de l'ala, al costat. Els altres dos són de color gris amb les parts inferiors blanques, amb el coll gris al corriol variant i ben blanc al corriol becllarg.

El vol, el corriol tres-dits mostra les ales molt fosques amb una cridanera línia alar blanca, ben contrastades amb el cos clar, i el carpó és gris amb dues zones blanques a cada costat. El corriol variant té el carpó semblant, però és més fosc general i les línies alars són més dèbils. El corriol becllarg té el carpó ben blanc (detall característic) essent de coloració general una mica més clara que l'anterior.

En plomatge de cria destaca la panxa negra del corriol variant i la ben blanca del corriol tres-dits. El color vermell rovell de les parts inferiors del corriol becllarg recorden al corriol gros, però la mida és més petita, el posat és més allargat, el bec és molt més llarg, prim i decorbat, el cul és més blanc i en vol té el carpó ben blanc. També es veu clarament, al corriol becllarg, una petita taca blanca, molt clara, a les galtes, just a la base del bec.

Normalment, el corriol tres-dits és escàs, veient-se a platges i zones arenoses obertes, amb una constant activitat corredora. Els altres dos es veuen a zones humides interiors i són molt menys actius, essent abundants en migració. El corriol variant és també un escàs hivernant.

El **girapedres** *Arenaria interpres* és de la mateixa mida, però el bec curt i gruixut, de color negre, les cames de color taronja i la distribució de colors grisos i terrosos amb baverall negre conspicu amb la panxa ben blanca el fan inconfusible, sobretot al vol, quan mostra les nombroses franges ben blanques de les ales, de l'esquena i de la cua.

De mida semblant als corriols hi ha una au molt fosca, de color terrós daurat obscur amb la panxa ben blanca: és la **xivitona** *Actitis hypoleucos*, de posat quasi horitzontal, amb el coll i les cames curtes. De coloració s'assembla a una limícola més grossa i estirada cap amunt, més esvelta, amb el coll més estirat i les cames més llargues: la **becassineta** *Tringa ochropus*. Estructuralment, però, la diferència més segura és la llargària del bec: igual que la del cap a la xivitona i amb el bec notablement més llarg que el cap a la becassineta.

La coloració també és diferent: la xivitona és terrosa daurada uniforme i la becassineta és de color gris fosc amb petites taques blanques a l'esquena, amb el coll i el cap més pigallat, un anell ocular molt destacat i molt poca cella blanca (anell inexistent i cella molt conspícua a la xivitona) en la segona. De mida molt semblant a la becassineta hi ha la **valona** *Tringa glareola*, que és de coloració més clara que les anteriors, amb el coll i costats més pigallats i amb les cames de color groguenc. Té una cella blanca clara i molt llarga amb un anell ocular poc aparent. El bec és sensiblement més curt que la becassineta i les cames són una mica més llargues, sobresortint de la cua quan vola.

El vol és molt aclaridor. La xivitona té unes franges alars blanques molt evidents, mentre que la becassineta té el carpó ben blanc i la cua barrada, amb les parts inferiors de l'ala molt fosques. La valona és més clara, sense franges alars, amb les parts inferiors de les ales de color clar.

La veu de la xivitona és un sonor “tí tí tí tí tí...” molt diferent del “tuít-luít” de la becassineta. La valona emet un suau i líquid “guivi guivi guivi”.

Una mica més grosses, de la mida d'un batallaire, hi pot haver confusió entre dues espècies habituals, abundants durant les migracions i a l'hivern: la **cama-roja** *Tringa totanus* i la **cama-roja pintada** *Tringa erythropus*. En plomatge de cria, a partir de març o abril, no hi ha problemes: la cama-roja pintada és de color negre amb les espatlles i costats plens de taquetes blanques, però a l'hivern són molt semblants. La cama-roja és la que

vertaderament té les cames vermelles mentre que l'altre les té de color taronja, però alerta! els juvenils de les dues espècies les tenen de color carabassa. El detall distintiu més important és el bec: molt llarg i prim, amb la punta doblegada cap avall a la cama-roja

pintada, mentre que és curt, gruixut i acabat en una bona punta el de la cama-roja. La coloració d'aquest també és molt diferent: vermell amb la punta negra a la cama-roja, i negre amb la meitat de la mandíbula inferior de color vermell, a l'altra.

En vol, són inconfusibles. La cama-roja mostra una línia blanca molt visible a la part superior de les ales, mentre que en la cama-roja pintada la línia és grisa i poc vistosa. En aquesta darrera espècie, les cames són una mica més llargues i surten clarament per darrera de la coa, mentre que en la primera just li guaiten els peus.

Els crits també són diferents: un "Tiu-uh" o "Tiu-uh-uh" en la cama-roja i un "Tuít" i "Tuít-tuí-tuí" en la cama-roja pintada.

De mida una mica més gran que les anteriors tenim la **camaverda** *Tringa nebularia*, tota grisa amb llargues escates negres a les parts superiors i amb la panxa blanca. Com el seu nom indica, té les cames de color verd-gris. El bec és gros, gruixut i una mica recorbat a la punta (alçada cap amunt). El crit és un sonor "Tiút tiú-tiút".

Més petita que la camaverda, de mida semblant a la valona i a la becassineta, ens visita la **camaverda menuda** *Tringa stagnatilis*. També té les cames verdoses però el bec és molt prim, llarg i ben recte (més llarg que la valona i la becassineta). Les cames són molt més llargues que aquestes altres espècies, pel que sembla més estilitzada i elegant. Amb el plomatge d'hivern és molt clara, de color gris cendra, amb una línia ocular blanca ben observable i amb la panxa ben blanca. Té una zona fosca a les cobertores alars (quan té les ales plegades, la zona fosca destaca sobre els costats), detall inexistent a les altres dues espècies. Amb plomatge d'estiu té el coll i els costats pigallats, amb l'esquena molt favadada de negre amb algunes coloracions terroses.

El **sebelí** *Burhinus oediconemus* i la **garsa de mar** *Haematopus ostralegus*, així com l'**avisador** *Himantopus himantopus* i el **bec d'alena** *Recurvirostra avosetta*, més petits i de mida semblant a la camaverda, no necessiten massa comentaris pel seu inconfusible aspecte. Comentarem que els avisadors mascles tenen l'esquena de color negre lluent mentre les femelles la tenen d'un color negre gastat o amb matisos terrosos. Els joves tenen les cames verdoses fins el primer any. Les **juies de prat** *Vanellus vanellus* tampoc presenten problemes d'identificació, com tampoc la **guatlereta de mar** *Glareola pratincola*, que sembla una llambritja terrosa o a una oronella gegant.

Molt més petits, de la mida de la valona i de la becassineta, hi ha el **cegall** *Gallinago gallinago* i, una mica més menudet i allargat, el **cegall menut** *Lymnocyptes minimus*. Són aus d'una estructura inconfusible, amb les cames molt curtes i el bec llarg, semblant que van geperuts. Malgrat s'assemblin molt, hi ha diferències importants en el bec: el cegall el té llarguíssim: quasi el doble de la mesura del seu cap, mentre que el cegall menut el té molt més curt i relativament més gruixut, sobretot a la punta. De coloracions semblants, terrosa sembrada de taques negres i clares, el cegall menut té dues línies

longitudinals molt visibles de color groc des del coll fins a la base de la coa. El cegall té aquestes línies més pàl·lides i molt menys evidents. El cap del cegall menut també és més groc, amb l'ull més visible, mentre que el cegall té el cap més barrat de negre.

Una altra diferència important està en la manera de prendre el vol: el cegall parteix ràpidament amb una ziga-zaga mentre emet un crit esqueixat, mostrant una estreta línia blanca ben visible a la part posterior de les ales. El cegall menut s'aixeca més tard, quasi a baix dels nostres peus, silenciosament i amb el vol recte, tornant a baixar als pocs metres, sense el color blanc a la part posterior de les ales.

La **cega** *Scolopax rusticola* és de coloració semblant, però és molt més grossa (de la mida un colom) i d'hàbitats quasi exclusivament forestals.

Els limícoles més grossos que habitualment ens visiten són els cegalls de mossón i les curleres. Dels primers, el més aparent és el bec gran i llarg, més o menys recte. Dels segons, el mateix, però corbat cap avall.

El **cegall de mossón**

Limosa limosa, és més gros que una camaverda. Té el bec gruixut i llarg, quasi el doble de la llargària del seu cap en les femelles, que solen ser una mica més grosses que els mascles (les aus de la raça *L. l. islandica* tenen el bec sensiblement més curt). En alguns exemplars, el bec està lleugerament recorbat (amb la punta cap amunt). Estructuralment semblants, encara que de mida

una mica més petita, el **cegall de mossón coabarrat** *Limosa lapponica* té el bec més recorbat i el tars de la mateixa mida que la túbia, fet que provoca que les cames semblin curtes i el cos més gran. Com a l'espècie anterior, els mascles són més petits que les femelles.

Amb el plomatge estival, el cegall de mossón es vesteix d'un color taronja suau al cap, al coll i al pit; les parts inferiors estan molt barrades de blanc i negre i les superiors són grises amb algunes escates grosses de color negre. El mascle del cegall de mossón coabarrat té una coloració molt més vermellosa a les parts inferiors del cos, arribant-li fins a la cua, i les parts superiors estan fortament escatades de negre. La femella té les parts inferiors blanques. També, el cegall de mossón té el bec rosat amb la punta negra, mentre que el del cegall de mossón coabarrat és totalment fosc.

Amb el plomatge hivernal, el cegall de mossón és gris a les parts superiors mentre que el cegall de mossón coabarrat vesteix un gris més clar amb estries al coll i les parts superiors, de color terrós.

En vol, les diferències són rotundes: una ampla línia blanca recorre les parts superiors de les ales del cegall de mossón, que també té, com el seu nom indica, la punta

de la cua de color negre. El cegall de mossón coabarrat té les ales grises amb el carpó blanc i la coa finament barrada.

La **curlera cantaire** *Numenius phaeopus* és de mida i coloració semblant al cegall de mossón coabarrat, però el bec llarg i decorbat (cap avall) com una falç, el diferencia a la perfecció. A més, té una línia negra sobre l'ull i un capell del mateix color, donant-li un aspecte facial molt característic. Al vol són molt semblants i cal mirar el bec, corbat cap avall, i la coloració general, una mica més fosca. La **curlera reial** *Numenius arquata* és més grossa, amb el bec decorbat i molt més llarg (unes tres vegades la llargària del cap, mentre que la curlera no arriba a les dues), semblant a una falç molt prima. No té marques fosques a la cara i quan vola és de coloració més clara.

La millor manera de detectar la seva presència és amb el cant, inconfusible en les dues espècies. La curlera cantaire emet un sonor “bibibibibibi”, i la curlera reial xiscla un crit semblant al seu nom “cuur-lí” així com un líquid “uu-ífp”.

Text: **Pere Vicens i Siquier**

Fotografies: Birds.Fi. <http://www.kolumbus.fi/vesa.huttunen/>
Mike Danzenbaker's. <http://www.avesphoto.com/>

Dibuix: Alberto Rot.